

Universiteit Leiden

FRAMING EN REFRAMING als moderne retorica

26 maart 2024

Jaap de Jong

Journalistiek & Nieuwe Media
j.c.de.jong@hum.leidenuniv.nl

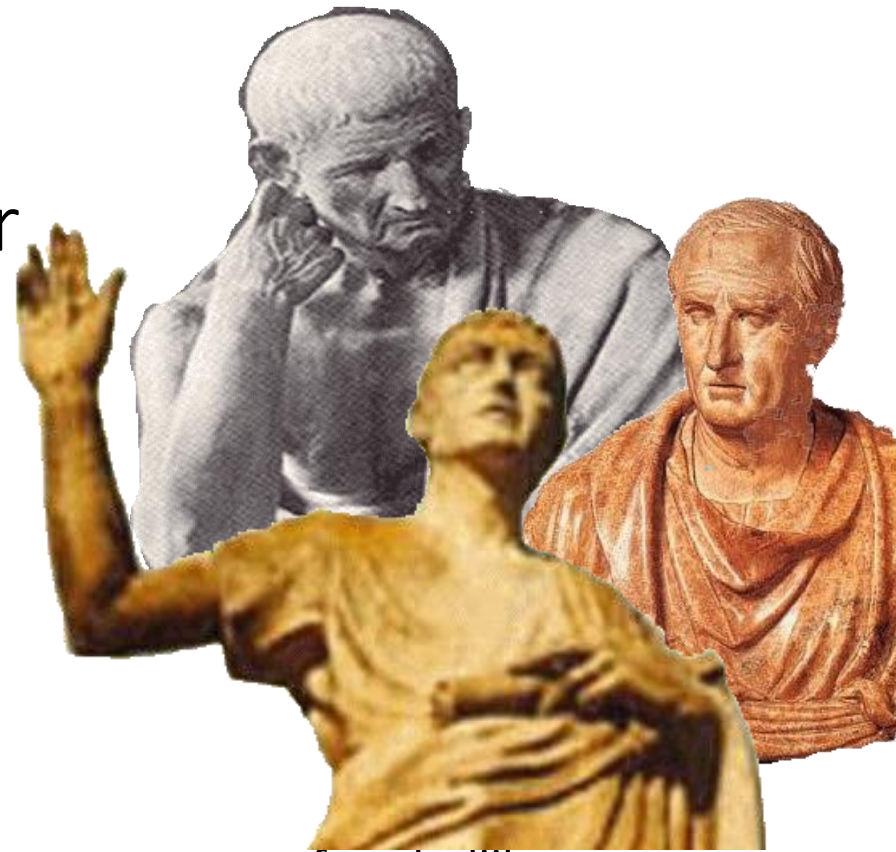
Roderik van Grieken

Nederlands Debat Instituut

Retorica

Officia oratoris: takenleer

- Inventio
- Dispositio
- **Elocutio: metafoor**
- Memoria
- Actio

- Aristoteles: Wie een gelijkenis kan treffen tussen twee afzonderlijke bestaansgebieden, was intelligent en behept met een speciale gave.
- Voetbal is oorlog
- Nederland lijdt aan bestuursobesitas. De tijd van 'een vetrandje mag' is voorbij. (Rutte)
- Vanavond: over een vergelijkbare retorische kwaliteit: **framing**

Politieke frames

- “Dat betekent dat het verschil tussen deze Kamer, dit nepparlement – want dat is het: een nepparlement! – en de mensen thuis levensgroot is.” (**Wilders**)
- “Tegen het partijkartel”, “kartelpolitici”, “kartelkardinalen - kartelbaas” (**Baudet**)
- “Circus Baudet” (**Pechtold** e.v.a.)
- Corruptie in lokale politiek door gunnen van gunsten aan bevriende ondernemers?
- Ombudspolitiek (**Richard de Mos**)

Route

- Wat is framing?
- Waarom krachtig middel?
- Hoe herken je framing?
- Creativiteit: concept en taal
- Oefening reframing

Framing

- 'Dutje' >> 'powernap'

Framing

- *(Ja, we framen allemaal)*
- Specifieke taal om de juiste emoties en (wereld)beelden aan te wakkeren, waardoor de boodschap aan overtuigingskracht wint
- George Lakoff: veel onderzoek naar framing: *"to win, one must frame the debate."*
- Taalstrateeg Frank Luntz: "Het gaat niet om wat je **zegt**, maar om wat de ander **hoort**."
- Elk frame dat zich in ons hoofd zet, oefent invloed uit op de manier waarop we over onderwerpen denken.

Frame

- Een verhaal dat je met bepaalde woorden en beelden vertelt, waardoor sommige delen van de werkelijkheid meer naar voren komen en andere delen naar de achtergrond verdwijnen.
- Kies een frame dat aansluit bij belevingswereld van ontvanger: frame wordt **bril** waardoor de ontvanger je boodschap gaat lezen.

Freedom: war on terror

George W. Bush na 9/11

- “Tonight, we are a country awakened to danger and called to defend **freedom**. Our grief has turned to anger and anger to resolution. Whether we bring our enemies to justice or bring justice to our enemies, justice will be done.” George W. Bush (20 September 2001)
- “You are either with us or with the terrorists.”
- Geen aanslag maar oorlog
- **Held**: Tod Beamer, fire fighters, the American people
- **Schurk**: Al Quaida, terrorists
- **Gewenst gedrag**: steun, oorlogsbudgetten, laat ons ons werk doen
- **Waarde**: vrijheid

Waarom zo krachtig middel?

Hans de Bruijn (2011):

- Frames blijven **goed hangen** (plakfactor).
- Frames die retorisch slim zijn geformuleerd ('vandalen gaan betalen') krijgen **gratis zendtijd**. ('complotkaravaan')
- Ze dwingen tegenstanders in het **defensief**.
- Ze leveren zware bewijslast voor tegenstander en **lichte bewijslast** voor frame-eigenaar.
- Frames activeren onderliggende **waarden** (en spelen in op **emoties**).
- Wie in het frame van een ander stapt neemt een groot risico. **Ontkennen is bevestigen**.

Framing: visual prop

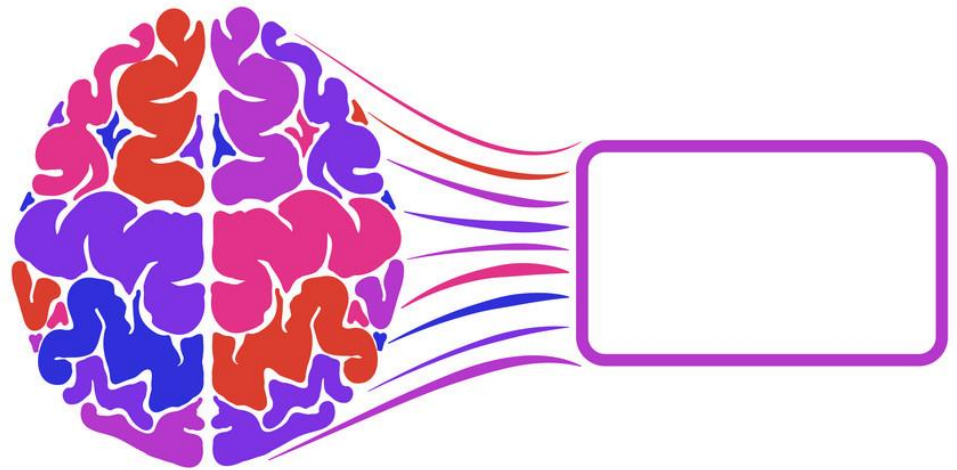

Den Haan:

“We zitten al lang
niet meer achter de
geraniums”

-
- Ons brein prefereert een consistent frame boven een compleet en genuanceerd verhaal
 - Je feiten gaan pas zwaar wegen als het frame voldoende aansluit bij de waarden van je publiek

Coronaframing

- Welke frames herinner je je?
- Intelligente lockdown
- Anderhalvemetersamenleving
- Kwetsbaren: Voor de kwetsbaren doen we het. Zo'n poster met 'Houd je oma van de ic'
- Corona-aso
- Taalcreativiteit:: anderhalvemeteren, coronakapsel, kuchscheren, blokjesverjaardag, coronahamsteren
- Ton den Boon: De taal van het Nieuwe Normaal.
- Even tot hier: metaforen van Mark en Hugo <https://www.youtube.com/watch?v=EGTNM3xB2g4>

M
http
=ev
1GC
ot+her+metaore
9i57.7156j0j7&sourceid=chrome&i
e=UTF-8

Oefening
framing

Simplisme?

Voor elk complex probleem
is er een oplossing die
bondig is,
duidelijk,
simpel

en fout.

(H.L.Mencken)

Recapitulatie

- Iedereen gebruikt frames
- Professionals gebruiken ze bewust
- Herken ze
- Ontken ze niet, maar reframe
- Vier je creativiteit
- Pas op te grote simplificaties
- Verder lezen, verder leren

Verder lezen

- De Jong: *Spreken als Max Havelaar. Hoe houd je een vlammende toespraak.* tweede dr. Nieuw Amsterdam 2013
- De Jong, Pieper, en Rademaker (red.) *Beïnvloeden met emoties. Pathos en retorica.* AUP 2015.
- De Jong, Van Marion en Rademaker: (red.) *Vertrouw mij! Manipulaties van imago.* AUP 2018.
- Gagestein & Mes: *Meesterframer.* De complete handleiding framing voor iedereen die iedereen wil overtuigen. Haystack 2021.
- Van Gorp: *Verdraaid. Het nieuws anders bekeken.* Pelckmans Uitg. 2018.
- Van Grieken: *Debatteren om te winnen. De kunst van het overtuigen.* Haystack 2011).
- De Bruijn: *Framing. Over de macht van taal in de politiek.* Atlas 2011.
- De Bruijn: *Wees sterk. Wees vriendelijk. Vier vrouwelijke politici van onze tijd: speeches en frames.* Historische uitgeverij 2022.

